ORRILLA
20
Eguaztena
Bilbao, 1936

Euzkadi

ARPIDE-SANEUŔIJA

Bilbao'kua	9,00 iŕiko. iru ilez	
Bilbao'atazkua ...	11,25 "	"
Idazki-itunmena ...	62,00 "	urtez
Atzeŕijetakuak ...	112,50 "	"

Beldayen itunduba

XXIV urtia || Idazkolea ta Banakolea: Correo, 17,1.° || 234 Idazkutxa || 17.810 Urrutizkiña || 7.300 zenbakija

Gayak

GURENDA-ETXIA

Ila onen 24'gaŕenan Ermua'n asiko dan Batzokija'ri, olantxe deritxo: Gurenda-Etxia.

Askunde ori dala-ta, ermutaŕak, jayak-jai iragaŕi dabez, eta egiŕaraban edatu. Auŕeko egunian, aŕatsaldeko seiretan, txistularijen txistu-eresi alayakaz txalderatuko dira.

Gablan, baŕiz, euzko-dantzeak ixango dabez, Batzokija'n bertan ixan be. Igande goxa, saspiretako jaupa-ixijaz eta Jaunaŕtze aŕuntaz egingo dabe. Amaŕetan, baŕiz, jaupa nagusija ixango dabe, ta Batzoki'ko abesbatzak abestuko dau. Amaiketarako ezpata-dantza-gorularijen jardunaldijak iragaŕi dabez. Jardunaldijok, baŕiz, Cardenal-Enparantza'n ixango dira.

Ordu batan, oturuntzea ixango da, ta bertako maipuru Euzko-Alderdi Jeltzalle'ren agintarijak ixango dira.

Eta azkenez, iru ta erdijetan, itzaldi abeŕkoyak. Ona emen izlarijak:

Linazasoro'taŕ Karla ("Altzeta").
Urkiaga'taŕ Estepan ("Lauaxeta").
Monzon'daŕ Telesnor (aldun ixana).
Agiŕe'taŕ Joseba Mirena (alduna).

Itzaldijok amaŕu ondoren, euzko-jolasak, euzko-dantza garbijak ixango dira. Jolas oneik ilunabaŕeko saspi ta erdijetaraŕte iraungo dabe.

Oturuntzarako txartelak Batzokija'n aŕtu leikez. Euroen saneuŕija, 7 laurleko dira.

Egiŕarau polita, ¿ezta irakuŕle? Guri begiko ixan yaku bañepein.

Eta egunak laguntduten ba-dau, lagundu, egiŕarau onek, abeŕtzaliak abeŕtzale Ermu'ratuko dabezala uste dogu.

Itza zuzenduko daben izlarijetzaz eztaukagu ezer esan biaŕik, izlarijok Euzkadi osuan ezagunak diralako.

ABANDO'KO BATZOKIJA'N

Igazi diran larunbata eta igandian, Batzoki onetan antzeŕki bi antzeztu ziran, Sota-Aburto'taŕ Imanol antzeŕkigile ezagunarenak, bijak: "Gosemin" eta "Maite Itzulika".

"Maite Itzulika", izenari yaokan lakua da: zorangatxuba, baŕe-eragilia.. Maŕekerija, irakuŕle, besterik ixan be ezin eukian ixan.

"Gosemin", ostera, beste gauza bat da: benetako bixitza-soña estalduten daben estalkija jasota egija bere zauri gustijakaz ikusiazoten daben negaŕ-intzirija.

"Gosemin" antzeŕkijak, euzkotaŕ sendijaren aldi bateko gentza ta zorijona erakusten dauskuz, bata gixabidia golko galuŕeraño jasota dakusgun aldi baŕi onetako zoritxaŕ-oxin baltza be.

Euzkadi'k atzeŕi-estuntzarik ezagututen ezeban aldi zoruntzuba be, "Gosemin"'ian ikusten da, atzeŕi-estuntza iguinagaŕijok iduna estututa zoritxaŕ-oxiñian murgilduta jaŕi daben aldi baŕija be bai.

Aldi bi onein aurpegi alai-ilunak erakusten dauskuzana, Jauregi abixeneko sendija dogu: "Leandra" alaŕguna ta onen seme bijak: Lander eta Josu.

Euzkadi iñungo jauntxuren lokaŕik estutu barik azke zan aldijan Lander'ak ixan eban oginidia, nungua zan ezekijala atzeŕitik Euzkadi'ratu zan Vazquez abixeneko batek galdu eban, eta Lander ogipidetik jaurtija sendijari eruateko ogi barik laga.

Vazquez atzeŕitaŕa Euzkadi'ratziak, Lander'an etxera gosia eruan eban. Eta gosiak sendi gustija txirotu, poz gustija alegetu, negaŕ-ituŕi biurtuta laga.

Gosiari atzerantz eragiteko, etxe-tresnagañoko gustijak saldu biaŕ ixan ebezan. Eta sukalderaño saŕtu ixan yaken ixotza uxatuteko, baŕiz, azkenengo aulkiraŕtekuak sutaratu.

Ama zaŕa, ainbeste zoritxaŕek, luŕ-jota jaŕi eben. Josu, seme gastienak, ama gaxua alan ikusita, aren beste zoritxaŕ ezin jasan ixan eban. Etxetik urten-egin zan, ba, ta Vazquez abixeneko atzeŕitaŕagañe Lander'antzat lan eske juan. Arek, ukatu egin eutsan lana, ta legenaŕdun bateri lez, ondotik iges-egin.

Josu minduba, untzetik bera ezketiga eguan Vazquez abixendunaren soñanzkijan, txindija eguala uartu eban. Eskuba luzatu, ta bertatik ogerleko bi aŕtu ebazan, eurakaz ama gaxuari jaki apuŕ bat eruateko.

Alantxe eruan be egin eutsazan... Baŕa ama auldubaren aboratuteko astirik emon orduko, Vazquez, ertzain bat lagun ebala aurkeztu yaken, eta Josu lapuŕtzat salatuta espetxera eruan.

Gosiaren gosiaz eta zoritxaŕaren zoritxaŕaz ilobi-atietaraño elduta aurkitzen zan ama minduba, bere seme kutuntxubaren espetxeratzia ikustian, bijotz-samin-alak jota luŕera jausten da, ta bertan iloztuta geratu.

¡Oraoŕ!, "Gosemin" antzeŕkijan ikusten doguna, ¡oŕa oŕ!, atzeŕitaŕak ekaŕi ixan dauskuben gixabidiaren aloŕtea.

Bizkai'ko "Altos Hornos" eta onen antzeko ola aundijetan "Gosemin,,'ik asko idatzi leikez, "Vazquez,,'ik, asko zenbatu...

Itxaŕtu gadixan, ba, euzko-gixabide-zaletu gadixan... Atzeŕi - gixabidetik gosia, negaŕa ta zoritxaŕa baño etxatorku. Geure etxietarako zorijona geure aŕtian soŕtuten ezpa-dogu, atzeŕitik bein be etxaku etoŕiko.

"Gosemin" ikusi ixan ebenak, negaŕak-negaŕ egin ebezan. Varela anayak ¡edeŕto antzeztu be egin eben gero...! Tamalez, "ama" egin ixan eban emakumia, laŕ gastegija ixan zan. Lander'an ama ixatia gura dabenari, aurpegijan tximuŕ geitxubago margoztu biaŕ yakoz. Bestelan, edeŕto. Zorijonak.

Uribitaŕte'taŕ Ibon.

ERRIJETATIK

IBAŔANGELUA

IGANDE'KO BATZAŔA.—Igandian ospatu genduban iragaŕita geunkan batzaŕa. Batzaŕ ori Abeŕi-Egunera'ko jayak geŕtatzeko ixan be ta, ozte andija batzaŕtu zan.

Lenengo ta bein aŕgitaldu geinke Abeŕi-Egun auŕe-egunian "Atxaŕe,,'ko mendi galuŕian egingo doguzan suban baŕi. Abeŕi-egunerako geŕtau doguzan jayak, iñoiz euki ez doguzalakuak dira, euron egiŕaraua laster ageŕtuko dogu, eta irakuŕle eŕiŕaŕa pozez, be, pozik itxiko dogu.

Emakume Abeŕtzale-Batza'ko neskatilak jai oneri yuakanez zaletasun bixijegaz ageŕtuten yakuz eta euron laguntasun begikuak betį lez alako usaña emongo dautso Abeŕi-Eguna'ri.

Bała batzaŕ osuak ontzako aŕtu eban aurtengo udan egin biaŕko dan euzko-jai andija. Jai onetan geure Euzko Batzokijan askundia egingo dogu, eta ainbat eŕiteko laguntasuna geugaz ixango dogu.

Datoŕen asteko lenengo egunetan aŕgitalduko dogu Abeŕi-Egun egiŕarau osua, eta aŕtian itxaron irakuŕle jasatasun osuagaz zeure naya betetuko dogun ustia badogu ta.

O.

Kanpion'en Yan-pier

(Euskeratua)

Uzturre

Gaŕetan zegon dagonil-eguzkipean burnibide-geltokitxoa sagar erdian ezpala bezelaxe. Ikatz goriz geñeztutako labearen beroa zerioten orma dirdaitzuak. Geroletan nekearen bidez sorbalda ŀabestutzen zutenak, laister ziran lengoratutzen paŕila-ziraŕa eranean eziñik.

Oŕiz uŕi, dagonil aldeko itzal betearen reliki legor, alde bietako platano-zugaitzen buruak egiten zuten itzal bakaŕa, argiz zipriztindutako itzala. Bata bestearen gañean zegon jendetza ibiltoki eskaxean. Gorputzak elkar ikutuz erantzitzen zioten bero izerditsua lotzen zitzaion giroaren bero goriari. Emakumezkoen eguzkipeko eta gizonezkoen txapel azpian arpegiak burni oriaren dirdira baño areago, nekazari jendea zan gelentsauna. Erdi maŕuka mintzatzen ziran asko eta asko; bateko eta besteko bultzadak zirala-ta algaraka egiten zuten par nezka gazteak. Nekazari bileraren berdintasuna etentzen zutelarik bi apaiz zar zeuden, "kruz-roja,,'ko besokoaz dozenerdi bat emakume gaixo-zaintzale, gaztelu eta udara-aldiko etxeetako zenbait jaun eta andere, eta bazter-ikusle edo turista pilo bat, oien jantzi paŕegaŕiak iŕipar eztentsu ta begiratu guzien ikusgai ziralarik. Bazter-ikusle gizonezkoetan zeuzkan bere begi asareak oŕatzai edo guardagujak mar-mar bizian: "Salauds d'embusquee"! Laburditaŕen mintzoaren mar-mar eresitsua gainduz franzeerako esanen bat entzuten zan noizpeinka: "Ah mon Dieu, on etouffe ici"!

Automobilen zuŕunka ta zalpurditxoen tin-tin argia somatzen ziran geltokiaz kanpora. Etxe zuri bakanetako ate eta leio goŕiak zearo edo erdika itxiak agiri ziran. Itxaso barearen urdiñak, ondartza goritsuen atzean, areagoa zirudin zeru gando zurbil ariñen ukalondoz ukalondo.

Bazeukaten gelentsuak zer edo zer eskuetan: ogi osoak, urdai-azpiko puskak, zugaitz-igaliak, goxoak, gozokiak, kapesne-zoŕoak eta akeit-utsezko ontzik, ardo bonbilak, pataŕa, garagardo eta limoi ura, puru-sortak, eŕekin-bilduak; galerazpena ugari lengoak gutxi balira. Luŕeko ikatz-auts goritua janari edo ontzien bat erortzen zan noizean bein, eta ezbeaŕa gertatu zitzaion baldar edo koitaduak maŕu zegin keja bidez, eta bilerako guziak lagun zitzaizkion keja-antzian; eŕuki eta esku zabala agertzeko naia bai ziran biotz guzietan eŕegin.

Emakume bi zeuden esku uts erlojuaren oñean, itzal indar galduaren ertzean: Bidart'taŕ Pier Yan'en emazte Daranatz'taŕ Miren eta bere alaba Aneta. Ona amaren zer-nolakoak: luze eta meaxka, luzezka suduŕa, begi beltz aundiak, ezpain eme eztuak, kokotz irtena, arpegi-era zoŕotza, tankera galena; gora-bidean etzan gutxiago Aneta, sorbalda eta geŕiz zabalagoa, gizena soñez mea baño, arpegi borobilduna, sudur aundia, alako zertxo bat bidez ordea atsegiña, begi urdin argiak, ile kixkur zearo uŕe kolorekoak: zapi goŕi batean bildua, gari erdian amapola zirudin mototz ariñak. Landako bakartasunean oituriko nezka gaztearen liluraz begiratzen zion jende zalapartalariari. Par-aldi zitzaion edozein uskeri. Zoŕotztasun geiagoz jantzia zegon amaren arpegia; gertutzen zitzaion bere aoa aseŕe itz bat ebakitzeko, baño gaztetasunezko alaitasun garbi ark, naigabearen geziak igaro eziña, asaŕea gutxitzen zion, ta begiak, zearo itunduak, zerurontz jasotzean gelditzen zan.

Lasaienengan ere itxoin eziña nagusituaz zijoan: ain leku agirian, zirikalari zitzaion eraman eziñeko beroak guziengan sortzen zun egon eziña. Naigabea egin zitzaien bi edo iru lagunei; ur preskoaren igurtziz onetaratu zitzaten itzal babesa eskeŕi zuten Miren eta Aneta'k. Erlojuari josítzen zitzaizkion begi guzik. Bultzia zilipurdikatu zalako zuzmuŕak zebiltzan. Geltoki-buruak galdetzen zun eztentsu: "?Nork ekaŕi du beŕia? txoriak apika?". Uŕengoarte beñepein lasaitzen zan jendea.

Sugurdiaren txistua ots-egin zan. "Oraintxe da Negresse tunelaz kanpora" deadar egin zuten abots zenbaitek. Aztunkiro balantzatu zan jendetza. "Kontu!—agindu zun geltoki-buruak—burni-bidera buruz-bera etzoaztela. Atzera gu ziok!" Eguratz garbia deuseztu etzun ke-betez bildurik agertu zan bultzia; argiro begiz jo ziran bide-kakoa igarotzerakoan atetxoetako gurutze goŕiak. Bultzi "zuria" zan, oñazearen bultzia, zauritu eta gaxoena, guda makuŕak aizaparpetutakoena; laguntza bila, sendatze miñez zetozen Euskaleŕi'ko itxas baztereko ondartz eta mendietara; azken-ibilaldirako txartela zekarkiten eŕukaŕi aietako askok.

Bultzia inguratu zan. "Gora Franze Eŕia!" oluztatu zun jendeak, bere eŕegaliz gañeratze zitzaiolarik. "¡Gora Eŕepublika!" zuzendu zun oŕatzaiak, Marsela'ko goŕi bat. Leiatilak gazte buruz bete ziran. Gaxo-ondokoa borobiltzera leku atsegiña goetara zetozen gudariak osaturiko lenen-eŕenkada ondoren, matrail igaŕak, arpegi aulak, il-uŕen antzeko begiak, iŕipar tristeak, lokik, makuluk, loturak, agiri ziran: sendoenen igaŕi gabeko berekoitasunak baztertzen zizun ondakiñezko gizaki-meta. "Auŕe-lekukoak" izendatzen ziran norberari leiatiletan zetozenak eta algaraka, abestika eta jolaskatuz jasotzen zituzten eŕegalik eta esku-estuka jardun. Gudari jantzi kolorez-joandakoak eta arabakiz beteak; zabalegik, estuegik, aundiegik edo txikiegik ziralako gorputzei etzegozkien jazkiak; filarmonikaren antzeko zimuŕetan bildurik kepis edo belauneko koskatuak; burukoan belaxkatasuna; botoirik gabeko atoŕak; ikatz-auts ta izardiaren zikiñak.., eta alaz ere, begien zenbait tximist-tankerak, zenbait arpegi kiñu aŕok, itzegitekoan zenbait jauntasun imintzio eta mugi gabeko mila xeetasunek, "auŕe-leku-beŕia" "el frente nuevo", "beste" auŕearen izugaŕizko sugar ikaragaŕian osatu zalakoa zagerten.

Gudariak, janari eta edatekoak artzen zituzten; mokarurik ez tantorik gustatu baño len ordea baŕengo lagunei benatzen zizkien. ¡Zeñen biotz zabal edeŕeraren agerkai ziran orduan itz maitekoŕak! Buŕuka bizian zebiltzan jendetza lodiaz Miren eta Aneta bulzpurdiz bultzpurdi: "¡Yan Pier, Yan Pier!" ots-egiten zuten minberaki; bultzia irten bildur bai ziran. Barnetik iñork etzien erantzuten, eta kanpotikoak gor ziruditen; izan ere, bakoitza bere zeregiñari zegon. Bultzpurdi eŕenkada iru aldiz bilakatuz gero, biotzinduxeak ziralarik, azkeneko "poilu" bat mintza zitzaien deadarka eta eskuak erabiliaz: "Ohe les dames au Jean Pierre! Il y a ici un petit bout de pipe au ce nom la!" Baiona'ko pranzeraren zenbait itz bakan baño etzuten ulertzen gaxoo Paristar doñu laŕiz itz-ebakitako esakuntza konponduatzaz etziran jabetu, ðai ordea keñuaz. Atetxo auŕean ziran laister. Dolorearen bultzpurdia zan, negaŕarena, elbaŕi eta gaxoena.

Izpar-saila

OŃATE'KO BATZAŔA

Miren Ama Neskutza'ren bazkunetakuak diran gustijak batzaŕ guren eta nagusijak egingo dabe bagilaren ogetamaŕgaŕen egunez asiŕa garilaren boskaŕena-aŕte. Oŕetarako Begoña'n batzaldu ziran Bizkai'ko Mirendaŕ geyenak.

GEXO-ETXERAKO

Oraintsu Bilbao'n egin zan Txori-norgeyagokea eta txapelketa aretan lenengo sarijak jaritsi ebezan Agiŕe, Urkixo eta "Egas" jaunaren txorijak. Jaun oneik gexo-etxerako bialdu dabez an irebaziŕako lauŕlekuak.

BILBAO'KO BOLTSEA

Bilbao'ko Boltsea gorantza dua. Lenengo egunetan legez, gauŕ, be, Lateŕiko garazkijen bila dabil. Aldaketa askorik ezta egiŕen, baña saltzale asko ikusten dira. Fondos Públicos deritxoneak gora duaz. Burnibidietakuak lenguan dagoz. Tximistargijetakuak oberuntz. Ingijolak, eŕetziña-olak-eta, be, poliŕo.

PRIETO'REN ITZAK

Prieto eta Gonzalez Peña jaunak esan dabezan itzak dirala-ta, atzalpen gaŕatzak argiŕaldu dira "Claridad" izpaŕingijan. Langilien kontura bixi guraz ei-dabiltz. "El Socialista,,'k, ostera, aukondarazko batzaldijak eginbarik, lan-egiŕeko egunak dirala, dirautse.

MENDI-ZALIAN BATZAŔA

Mendi-zaliak amaŕu dabez euren batzaldijak. Atzo egin ziran ezken-eguneko otoruntz eta garatikuak. Urkiola'ko jatetxe batean bildu ziran janketa on bategaz eguraldi txaŕari erantzun nairik. Itzaldi asko, gora geyago eta amaya.

GALIZI'KO ARAUDIJA

Galizi'ko Araudija auŕera duala, saŕi esan dogu, baña orainguan plebizito eguna, be, ixentau dabe. Bagilaren laugaŕen igandez Galizi osuak agertu nai ixango dau bere gurarija. Uri nagosijenetako udalak bayatzean dagoz, eta aurkakorik eztagon ezkero, laster ixango da Madrid'en.

EUZKO-PIZKUNDE'N

Donosti'ko Euzko-Pizkunde deritxon etxe dotorian Landaburu'taŕ Pantzeska Jabier latarijak itz-egin eban. "Los fueristas alaveses del siglo XIX" gaitza erabili eban. Itzaldi au iŕatizkiñez edatuba ixan zan. Txalo ugarijak entzun ebazan latari oŕek bere itzaldi edeŕ-edeŕa zala-ta.

AGINTARIJAK

España'ko Gobernubak atzo egin eban batzarean biribildu ebazan Kortietan esango dauzan itzak. Casares Quiroga jaunak adirazoko dautsez aldunai Gobernu onen asmuak: langile-arazuak. Frente Popular'en aginduubak ziatz bete eta gustijai lagija betetu-eragin.

JAUŔLETXIAN

Bizkai'ko jauŕletxian esan euskubenez Galarta'ko gaizkiñak atxilotu dabez. Txapel-okeŕa ilobiratu ebenian, Bilbao'ko gaste batzuk ara juan ziran eta facisten lelokerijak egiŕen asi ziran. Izkilubak-eta eroiezan euren sakeletan. Multa galanta ipiñiko dautsela, Varela jaunak esan eban.

IKATZA SALDUTEN DABENAK

Ikatza salduten dabenak opoŕ egin daroie. Varela jaunarekin batu ziran eta opoŕ oŕi amaya emoteko, zerbait egin biaŕ zala-ta egon ziran baña oindiño eztago gaizkabiderik.

ALDUNETXIAN

Laiseka jaunarekin egon ziran "Euskaleŕia" dragako langiliak. Gueŕeta'ko langiliak, be, juan yakozan eŕi aretan darabilen eztabaya aŕtentu egijantzat. Aŕinda jauna uŕutidazki auxe bialdu eutson: "Aŕen adiraldu egijozube aŕantzaliai galerna itxela ixango dala".

ALDUN-BATZAŔA

Nabaŕa, Gipuzkoa eta Araba'ko aldun-ixunak batzaldu ziran Bizkai'kuakin eta gaŕantzi andiko erabagijak aŕtu ebezan. Aŕatsaldeko ordu luzietan, be, batzalduta egozan. Lugiñai baserijak zelan saldu biaŕ yakezan, Kontziertubai dagokijozan arazuak - eta abaŕ erabili ebezan.

SCHOLA CANTORUM

Kisto'ren Igokunde-egunez abestaldi entzungaŕija ixango da Begoña'ko Karmeldaŕen txadonean. Bilbao'ko Schola Cantorum deritxon abeslari - taldiak abestuko dauz abestirik goxo ta samuŕenak.

EŔI BATEN LAŔITASUNAK

Le Puy en Velay eŕijak laŕitasun goŕijak igaroten dauz. Mendi andi bat ganera datoŕkijo eta biztanle gustijak iges-egin dabe, bestela zapalduko leukez. Neguko urak zabaldu dabez mendijaren eŕeyak eta beratu dabil.

EŔEGE-GAYAK

España'ko eŕege-gai ixan zan Asturias'ko printzipia. Ipaŕ - Amerika'ko etxe andi batean lanean dago. Ola oŕetan belbilak egin daroez. Zer irabaziko daun eztakije, baña Eŕege-gai ori gorengo maian egongo da.

ZARAGOZA'KO URIJOLAK

Jalon, Marnuble, Huecha eta beste ibai batzuk euren askatik urten dira ta ikeragaŕizko urijolak ixan dira Zaragoza-aldietan. Gudarijak eta asaltokuak gustijak urten dira aŕiskuban dagozanai laguntzera. Aberiak eta euŕez iŕo dira. Zubi batzuk, be, urak eruan dauz. Negaŕgaŕizko itxura dauke inguru gustijak. Etxe-barik geratu diranak ainbeste dira.

DONOSTI'N

Eŕuki-Etxeko banakarija aukeratu egijentzat azteŕketak egin ziran Donost'n. Lenengo azteŕketa egin-ondoren iru geratu dira azkenengorako.

Lizeaga jauna, beste aldun batzukin Bilbao'ratu zan. Artola jaunak ez eukan izpaŕik. Opoŕaldijak-eta lengo bidez duaz. Batzuk laster baretuko dira edo.

BRUNO ALONSO'REN SEMIA

Santander'eko alduna dan Bruno Alonso'ren semia espetxeratu dabe, lenguan ba, gaste bati tiroka jaŕaŕu eutson. Pistola bat berumilez beterik kendu eutsoen.

'rakurri EUZKADI

Zortzitik-Zortzirat

BEŔITZ NEGUA.—Egundaino bezala aroa ilhundu eta hoztu zauku aroa Lapurdin. Beŕitz negua ote dugu? Laborariek ez dituzte aise egin behar beren arthoak. Hanbat gaichto! Bainan arthoak zerbeit balinbadire, gehiago da Eskual-Heŕia, eta Jainkoari eskeŕak bihurtu behar ditugu Eskual-Heŕiari negua bururatzen ari baitzaio. Gure heŕi maitearen iguzki beŕia agertzen hasi da Madrileko aldean eta laster primadera eder bat ethoŕiko zaio. Bai, eskeŕak Jainkoari eta azkatasunaren langile oneri...

AŔAINTZA.—Sekulako aste ona ukhan dute azken aste hau hemen gaindi aŕaintzaleek: egun gehienez chardina "tolle" ekaŕi daukute. Egun batez sobera izanez, beŕitz urerat botatu behar izan dute parte bat. Agian iraunen diote alderdi onak!

HERIOTZE BAT.—Zenbeit egun labur eri egonik, aste huntan hil zauku mendi alde huntan eskualzale handienetarik bat, handiena ez bazen: Nere Jaun Adema. Semperen sortua. Eskuara eŕotik bazakien eta eŕotik atchikitzen zion. Adin bat arte "Eskualduna" astekariaren buruzagi izana zen, eta oraino noiz-nahi laguntzen zuen bere bertze egiteko guzien gatik. Aphez on eta kartsua bertzalde. Eskuaraz elizetan mintzatzea maite zuen eta heŕi ttipienetarat bazoan, hango aphezak galdetu orduko. Galtze handia egin du beraz gure eskualdeak. Jainkoak eman dezola bere eskual lanen saria eta Nere Jaun Adema'k lagun gaitzala gain hartarik bethi bide onari jaraikitzen. Orhoitzeko ehortzetak egin diozkate Baionan alde guzietarik bildurik Eskualdunek...

PILOTA.—Bethi badira jaunen jaunak: igandean hori ongi frogatu dute Durruty eta Damestoy gure chapeldunek, beren egin-ahal guzien gatik nausitzerat utzi behar izan haitituzte lauez Aŕayet III eta Atano IV. Hau trempu edeŕean zen eta oro choratu ditu bere joko paregabeaz...

GIZON TZAŔA.—Noraino doan zenbeiten tzarkeria! Maketo bat etchez etche ibili da obra on batentzat diru galdez Doniane-Garaziko aldean... aphez jauntzi bat emanik. Bere chedeetan ez da nahi zuen bezen ongi bururatu haatik, eta presondegian da orai hirur ilabeterentzat.

INTZEGARAY.—Lapurtar txirindulari aipatua ez da amor ematekotan: aste huntan "Circuit de la Chalosse" deitzen den ibilketa handi batean garhaitu ditu Frantziako txirindulari hoberenetarik zenbeit, Akitzerat lehen heldurik. Gora Eskualdunak! Emak hor, muthila!

PILOTAKO CHAPELGOAK.—Pilotako aurtengo chapelgoak hasiak ditugu: ez ditugu aipatuko, nihork ez baitaki zer gertatuko den. Bethi uste ez den tokian dago erbia lo. Bainan ez othe dugu eŕan behar heŕi batean lau anaia agertzen dirala plazetan? Lissar lau anaiak. Zoin eder zaukun..., heŕikoak baitituqu! Hal ditela bururaino!

ESKUALZALEEN BILTZAŔA.—Batasun hoŕek igoŕi lanak heŕietako hauŕek egun hautan egin dituzte. Nahiz ez ditugun eskuetan cheheiasun guziak, jada finka dezakegu bi mila langile ttiki hurbil bermatu direla beren Eskuararen gainean. Ez, ez doa beraz oraino hilizerat arbasoen mintzaira!

HAUR PRODIGOA.

IGANDEKO JAI AURRIAN

ERMUA

Datoŕen igandez, oŕila-24'gaŕenan, Ermua'ko Batzoki baŕijaren askundia dala-ta, ospetsu egin yaku uri polit ori. Edozeñi, Ermua gora ta Ermua bera baño eztautsogu entzuten. ¡Juan biaŕ ei-dabe igandez ango jai-abeŕkoyetara!

Oŕegaŕik, eta aldiko gauzea dalako guk, gaur, beraren edestiko zertzeiadak batzuk jaŕiko doguz, uri ori nun auŕkitzen dan eta zer ixan dan jakin dagixuben.

Asi gaŕezan, ba.

Ermua, Bizkaya dogu, ta gauŕ baño aldi zoruntzubagoetan, Durango - merindadekua ixan zan. Bere mugeak Malabia, Zaldua ta Elbar'egaz egiten dauz.

1860'gaŕen urtian, 632 biztanle edo habitante ixan ebazan. 1920'gaŕenan 1.039 biztanle, ta gauŕ, 1.300 inguru.

Urko ta Ureta deritxoen mendi jasoen azpijan auŕkitzen da, Oiz eta Urko mendijetan jayoten diran eŕeka bijek bustitzen daula. Eŕeka bijok, Ermua uri baŕuban laztanduten dira, alkaŕturik, Elbaŕ'erantz jaŕaŕuteko, Ego ixenaz.

Pelagi deunarena deritxon ituŕburuban soŕtuten da, uriko etxe gustijak asetuten dauzan ur dangaŕija.

Beste ituŕi bi, be, bai dauz, Irulitxakua ta Santijagopekua deritxoenak. Au ospetsu-ospetsuba, ertxadonan auŕkitzen dan Jagoba deunaren azpitik igaruaz, elizpera urtetan dalako. Beronen ituŕburuba, Ariaŕei mendijan auŕkitzen dan lexa-zulo andija dala - edo esaten dabe.

Aintziñeko aldijetan Ermua, gogoŕen aŕesitutakua (amurallado) ixan zan. Baña gixaldijen indaŕa batetik, ardurabagetasuna bestetik eta azkenez Parantzetaŕ gudaroztiak egin ebazan triskantzeak bidez, ezta aŕesijoen loŕaizik geratzen.

1794'gaŕen urteko dagonila-29'gaŕenan, konbensiñoko gudarijak su-emon eutsan Ermua'ri, ta ebazan larogeta lau etxietarik irurogeta amasei eŕe ebezan.

Ermutaŕen bixibidia, izkiŀugintzea ixan da, beti, ointsuraŕte. Gauŕ, langintza oŕi aldi-txaŕak eldu yakozalako, izkiŀubaz ganera, beste tresna batzuk egiŕera jo-biaŕa ixan dabe burdiñea landuten ermutaŕak daben trebetasunaz, tximist-tramankulu ta ostantzeko burni-olaetarako gayak egiŕen dabez.

Amaŕ basetxe dauz. Urko-goikua ta bekua. Eloŕeta-goikua ta bekua, Anetxe, Betiondo, Ongarai, Ureta, Joxio ta Izpila.

Urijaren gibelian bixi aŕen, lugintzatik bixi diranak be, bai-dira baña. Ara etxe oŕein ixenak: Kaltxango, Toŕeta, Aŕakua, Sinkonekua, Otxua, Motxua, Antonaixa, Orozkonekua, Txantxikua, Eŕotabaŕi, Palasio-zaŕa, Karabija, Joxebenta, Trake, Santukua, Inpernunekua ta Purgatorijokua.

Ermua'k bide edeŕak dauz. Bilbao-Donostia bitzabala, bertatik igaroten da. Burnibidia bardin. Oŕez ganera, beste bitzabal bi dauz, bata Markina'ra duana ta bestia Malabia'ra.

Bere ertxadona edeŕa da, 1602'gaŕen urtian baŕiztaurikua. Zaindaritzat, Jagoba deuna dau. Aldara nausija, ikusgaŕijetaikua dau. Txauneskiñaren edergaŕijak bardin. Saŕitan diru pila andijak eskiñi ixan dautsez ertxadonari eurekaŕik. Bała be, oaŕgaŕija da, ertxadonaren baŕenian auŕkitzen dan Orbe eta Laŕeategi'taŕ Ander, Barcelona'ko gotzain eta Valencia'ko gongotzaña ixan zanaren atxurdiñezko ilobija.

Kanpatoŕe edeŕa dau, 1738'gaŕen urtian baŕiztaurikua.

Bizkaya'n, eztot uste ixango danik, Ermu'ko ertxadonak beste gorpuzki edo relikijarik dauanik. Eurotaiko geyenak, Ermua'ko seme Bustintza'taŕ Jagoba'k ekaŕi ebazan Milan'etik 1580'gn.. Txadon onez ganera, lau basatxonu dauz: Pelagi ta Sebasten, Laurentzi, Andoni ta Kepa deunaenak.

Lenago, lekaimetxe edo konbentu bat, be, ixan eban, 1594'gn. irasija, baña 1700'gn., Eloŕio'ra aldatu ziran.

Etxe gustijen gain urteten dan jauregi andi bat be ba-dau, bere toŕe ta gusti. "Marques de Valdespina" deritxonarena. XVIII'gaŕen gixaldijan egiña. Jauregi onen jaubia karlataŕ amoŕatuba zalako-edo, lenengo geŕatian, Rodil gudalburubaren aginduz, aiatz eŕe eben. Urte batzuk geruau, aren semiak baŕiztau eban.

"Marques de Valdespina,,'ren seme au ospetsuba ixan zan, ba, 1873'gaŕen urtian, Bilbao inguratu eban gudalburu nausija bera ixan zan. Zintzua ta gixon argijetaikua ei-zan, euzko-eskubidien jabole eŕimia. ¡Alde ona, gauŕ Ermua'n diran karlataŕakin bat egiŕeko!

Gauŕ, Ermua'ko karlataŕai, peŕitxiko bat be eztautse ardura Euzkadi'ko eskubidiak. A, ostera, Ermua'ko seme zintzo lez, geure eskubidien aldez gogoŕ buŕukatu zan, gaurko karlataŕak lez, España gora ta España bera ibili barik. Ermua'ko karlataŕak, euren asabaen egikerakin aiztuta bixi dira, ta lausiko bategaŕik salduko leukie Abeŕija. ¡Lotsagaŕija benetan!

Eskeŕak, euran oŕdez, abeŕtzaliak alegindu dirala, Ermua'ko edestijari yaokon eran jokatzen, bestelan, gauŕ etzan Ermua'n Abeŕi-aldez jasoko zan beso bat bera be auŕkiŕuko.

Eskeŕak ba, Sabin andijak erain eban azi zoruntsubari, beraren bidea abeŕtzaletasuna piztu, ta Ermua ezeze, Euzkadiko edozein uri jaboteko lako gudarozte eŕimia bertan soŕtu dalako.

Gudarozte onek, aaŕkeran esan dogun lez, datoŕen igandez zabalduko dau bere gudaletxia, ta guk, beste urijetako gudarijok egin biaŕ doguna auxe da: Datoŕen igandez Ermua'ra juan, ango abeŕtzaliai gorasaŕia egitera.

Abeletxe.